
Jaarverslaggeving

dr. Peter Epe RA
drs. Wim Koetzier
Wim Hoffmann RA

Zevende druk

Noordhoff Uitgevers

Jaarverslaggeving

Opgaven

Dr. Peter Epe RA

Drs. Wim Koetzier

Wim Hoffmann RA

Zevende druk

Noordhoff Uitgevers Groningen/Houten

Ontwerp omslag: Rocket Industries, Groningen

Omslagillustratie: Getty Images

Eventuele op- en aanmerkingen over deze of andere uitgaven kunt u richten aan: Noordhoff Uitgevers bv, Afdeling Hoger Onderwijs, Antwoordnummer 13, 9700 VB Groningen, e-mail: info@noordhoff.nl

0 / 14

Deze uitgave is gedrukt op FSC-papier.

© 2014 Noordhoff Uitgevers bv Groningen/Houten, The Netherlands.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet 1912 dient men de daarvoor verschuldigde vergoedingen te voldoen aan Stichting Reprorecht (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-pro.nl).

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without the prior written permission of the publisher.

ISBN (ebook) 978-90-01-85652-6

ISBN 978-90-01-83453-1

NUR 786

Woord vooraf bij de zevende druk

In de zevende druk van het theorieboek *Jaarverslaggeving* zijn de ontwikkelingen in de regelgeving in kaart gebracht. In de zevende druk van het opgavenboek zijn de opgaven daaraan aangepast.

De hoofdstukken 1 tot en met 19 van dit opgavenboek lopen parallel met de hoofdstukken uit het theorieboek.

Elk hoofdstuk kent theorievragen, meerkeuzevragen en vraagstukken.

Met de *theorievragen* – die globaal de stof afdekken – kan de student zelf checken of hij of zij op de hoogte is met de begrippen die in het desbetreffende hoofdstuk worden behandeld. De antwoorden op de theorievragen zijn aan het eind van dit boek opgenomen.

De *meerkeuzevragen* bestaan uit kennisvragen en toepassingsvragen. De sleutels zijn eveneens aan het eind van dit boek opgenomen.

Bij de *vraagstukken* wordt rekenwerk gevraagd (het ‘hoe’), maar er is ook steeds gepoogd om te toetsen of het veronderstelde inzicht in de materie aanwezig is (het ‘waarom’). Bovendien kunnen de vraagstukken een aanzet vormen tot discussie over de merites van de besproken verslaggevingsalternatieven.

Na hoofdstuk 19 volgen *hoofdstukoverstijgende vraagstukken* en *casussen*.

Met name de casussen zijn van grotere omvang en meestal van hogere moeilijkheidsgraad dan de eerdergenoemde vraagstukken. We stellen ons voor dat de casussen vooral gebruikt zullen worden in de specifieke accountancy-opleidingen, terwijl andere opleidingen kunnen volstaan met de vraagstukken. Van een aantal vraagstukken en alle casussen (aangeduid met een sterretje) zijn de uitwerkingen te vinden op de website bij *Jaarverslaggeving*: www.jaarverslaggeving.noordhoff.nl; deze vraagstukken en casussen kunnen derhalve door de student worden gebruikt voor zelfstudie.

Met ingang van deze zevende druk is aan het genoemde oefenmateriaal een interactieve toetsenbank met meer dan 500 meerkeuzevragen toegevoegd; deze vragen – die op de genoemde website te vinden zijn – zijn voorzien van inhoudelijke feedback en paragraafverwijzingen. Onze dank gaat uit naar I. Dorresteyn BS voor het samenstellen van deze uitgebreide toetsenbank en H. Perdok RA voor zijn kritische beoordeling van en het geven van feedback op de bank.

Wij bedanken onze collega’s in den lande drs. N.J. Molhoek, S. de Jong RA, drs. A.G. Snelderwaard RA, J.A. Koning RA en dr. J.P.J. Witjes voor het grootmoedig toestaan dat enige vraagstukken van hun hand in dit boek werden opgenomen.

Voor docenten zijn alle uitwerkingen beschikbaar.

Uw op- en aanmerkingen stellen wij zeer op prijs.

Voorjaar 2014,

Harderwijk	Peter Epe
Zwolle	Wim Koetzier
Zoetermeer	Wim Hoffmann

Inhoud

Oefeningen per hoofdstuk 5

- 1 Externe verslaggeving: relaties met andere vakgebieden en ontwikkeling 7

Deel 1 Bedrijfseconomische en juridische grondslagen van de externe verslaggeving 13

- 2 Waarde en winst 15
 3 Verslaggevingsprincipes van de boekhoudkundige waarde- en winstbepaling 21
 4 Regelgevers en toezichhouders 31
 5 Regelgeving: materiële en formele aspecten van de publicatieplicht 37

Deel 2 De basisoverzichten van de externe verslaggeving: balans, resultatenrekening en kasstroomoverzicht 47

- 6 Vaste activa 49
 7 Vlottende activa 61
 8 Eigen vermogen 73
 9 Vreemd vermogen 81
 10 Resultatenrekening 89
 11 Kasstroomoverzicht 97

Deel 3 Winst- en vermogensbepaling in geval van prijsfluctuaties 107

- 12 Instandhoudingsdoelstellingen en waarderingsgrondslagen 109
 13 Historischekostenstelsel 113
 14 Vervangingswaardestelsel 125
 15 Overige winstbepalingsstelsels 141

Deel 4 Concernvorming 149

- 16 Kapitaalbelangen 151
 17 Consolidatie 165

Deel 5 Overige onderwerpen 187

- 18 Vreemde valuta 189
 19 Winstbelasting 205

Integratieoefeningen 227

- Hoofdstukoverstijgende vraagstukken 229
 Casussen 251

Uitwerkingen theorievragen 345

Sleutels meerkeuzevragen 379

Oefeningen per hoofdstuk

1

Externe verslaggeving: relaties met andere vakgebieden en ontwikkeling

Theorievragen

- 1.1 Wie kunnen belanghebbenden zijn bij financiële verslaggeving?
- 1.2 Bij het verschaffen van informatie door organisaties wordt onderscheid gemaakt tussen interne en externe informatieverschaffing.
 - a Geef aan waarvoor beide soorten informatieverschaffing dienen.
 - b Geef de kenmerkende verschillen aan tussen beide soorten informatieverschaffing.
- 1.3 Hoe verhoudt de externe verslaggeving zich tot de fiscale rapportage?
- 1.4 Wat is het verschil tussen vaste en vlottende activa?
- 1.5 Wat zijn de verschillen tussen eigen vermogen en vreemd vermogen?
- 1.6 Wat is uit waarderingsoogpunt het verschil tussen materiële en monetaire posten?
- 1.7 Geef het schema voor de winstberekening via vermogensvergelijking.
- 1.8 Welke soorten rentabiliteit kunnen worden onderscheiden?
- 1.9
 - a Wat wordt verstaan onder solvabiliteit?
 - b Bij het beoordelen van de solvabiliteit speelt het garantievermogen een belangrijke rol. Welke posten behoren tot het garantievermogen?
- 1.10
 - a Wat wordt verstaan onder liquiditeit?
 - b Wat is het verschil tussen statische en dynamische liquiditeit?
- 1.11 Wat is 'window dressing'? Geef een voorbeeld.
- 1.12 Welke factoren hebben bijgedragen tot de ontwikkeling van de externe verslaggeving?

- 1.13** Wat wordt verstaan onder de ‘vermaatschappelijking’ van de onderneming?
- 1.14** Geef de kenmerken van het bezitsmodel, het klassieke model en het open model.
- 1.15** Welke twee kernfuncties vervult de externe jaarrekening?
- 1.16** Aan welke twee kwaliteitskenmerken dient de jaarrekening te voldoen om de in vraag **1.15** bedoelde functies goed te kunnen vervullen?
- 1.17** Wat wordt verstaan onder ‘creative accounting’? Geef een voorbeeld.
- 1.18** Wat wordt bedoeld met de ‘taking a bath’-strategie?
- 1.19** Welke drie vormen van creative accounting zijn er te onderkennen naast ‘taking a bath’-strategie?
- 1.20** Geef het verschil aan tussen de normatieve en de beschrijvende benadering van wetenschappelijk onderzoek op het terrein van de externe verslaggeving.
- 1.21** Wanneer spreken we bij wetenschappelijk onderzoek van deductie en wanneer van inductie?

Meerkeuzevragen

- 1.1** Welke stelling over de verschillen tussen financial accounting en management accounting is juist?
- a** Bij financial accounting speelt de regelgeving een minder belangrijke rol dan bij management accounting.
 - b** Bij financial accounting speelt het probleem van creative accounting een minder belangrijke rol dan bij management accounting.
 - c** Bij financial accounting komt het meer op de snelheid van rapporteren aan dan bij management accounting.
 - d** Zowel financial accounting als management accounting maken gebruik van de gegevens van de boekhouding.
- 1.2** Welke stelling over het verschil tussen vreemd vermogen en eigen vermogen is juist?
- a** De vreemdvermogenverschaffer weet zeker dat hij zijn geld terugkrijgt, de eigenvermogenverschaffer niet.
 - b** De vreemdvermogenverschaffer komt bij faillissement eerder in aanmerking voor terugbetaling dan de eigenvermogenverschaffer.
 - c** De vreemdvermogenverschaffer stelt permanent vermogen beschikbaar, de eigenvermogenverschaffer tijdelijk vermogen.
 - d** De vreemdvermogenverschaffer heeft formele zeggenschapsrechten in de onderneming, de eigenvermogenverschaffer niet.
- 1.3** Het eigen vermogen bedraagt aan het begin van het jaar €100.000 en aan het eind van het jaar €80.000. Gedurende het jaar hebben er kapitaalstortingen plaatsgevonden van €25.000 en kapitaalonttrekkingen van €50.000.

De winst over het jaar bedraagt:

- a** €45.000 negatief
- b** €5.000 negatief
- c** €5.000 positief
- d** €45.000 positief

- 1.4** De balans van Ratio bv is per 31 december 2013 (met vergelijkende cijfers per 31 december 2012) als volgt (bedragen × €1):

	31-12-13	31-12-12		31-12-13	31-12-12
Vaste activa	1.400.000	1.200.000	Eigen vermogen	1.200.000	1.020.000
Vlottende activa	500.000	300.000	Langlopende schulden	370.000	230.000
			Kortlopende schulden	330.000	250.000
	<u>1.900.000</u>	<u>1.500.000</u>		<u>1.900.000</u>	<u>1.500.000</u>

De resultatenrekening van Ratio over 2013 ziet er als volgt uit (bedragen × €1):

Opbrengsten	10.000.000
Diverse kosten	9.700.000
Bedrijfsresultaat	<u>300.000</u>
Rentelasten	60.000
Winst vóór aftrek van belasting	<u>240.000</u>
Belastinglast	60.000
Nettowinst	<u>180.000</u>

Hoeveel bedraagt de rentabiliteit van het totale vermogen over 2013?

- a** 12,8%
- b** 14,1%
- c** 15,8%
- d** 17,6%

- 1.5** Zie de gegevens van vraag **1.4**.

Hoeveel bedraagt de rentabiliteit van het eigen vermogen (na aftrek van belasting) over 2013?

- a** 12,4%
- b** 15,0%
- c** 16,2%
- d** 18,3%

- 1.6** Zie de gegevens van vraag **1.4**.

Hoeveel bedraagt de current ratio per 31 december 2013?

- a** 0,66
- b** 1,52
- c** 2,73
- d** 2,98

- 1.7** Wat is een voorbeeld van *window dressing*?
- Het afschrijven op een duurzaam productiemiddel.
 - Het uitgeven van aandelen boven de nominale waarde.
 - Het net vóór balansdatum aflossen van kortlopende schulden.
 - Het reserveren van winsten.
- 1.8** Welk model is van toepassing op een besloten vennootschap, met een directeur-enig aandeelhouder?
- Het bezitsmodel.
 - Het klassieke model.
 - Het gesloten model.
 - Het open model.
- 1.9** Wat houdt de *taking a bath*-strategie in?
- Het hoger voorstellen van de winst over dit jaar door manipulatie van voorzieningen.
 - Het hoger voorstellen van de winst over dit jaar door het toepassen van een stelselwijziging.
 - Het egaliseren van de winst over de jaren.
 - Het lager voorstellen van de winst over dit jaar om de winsten in volgende jaren hoger te kunnen voorstellen.
- 1.10** Wat is een voorbeeld van normatief onderzoek op het terrein van externe verslaggeving?
- Studie naar de relatie tussen gerapporteerde winsten en directiebonussen.
 - Studie naar de beste methode om prijsfluctuaties te verwerken in de jaarrekening.
 - Studie naar gevolgen van 'fair value accounting' op de beurskoers.
 - Studie naar het waarheidsgehalte van de effectieve markthypothese.

Vraagstukken

VI.1 Een handelsonderneming

De balans van een handelsonderneming ziet er per 1 januari 2013 als volgt uit:

Balans per 1 januari 2013 (bedragen × €1.000)

<i>Vaste activa</i>		<i>Eigen vermogen</i>	
Gebouwen	352	<i>Langlopende schulden</i>	
Auto's	150	9%-hypothecaire lening	200
	—	<i>Kortlopende schulden</i>	
		Crediteuren	165
			502
<i>Vlottende activa</i>			
Voorraad			
3.000 stuks à €50	150		
Debiteuren	85		
Liquide middelen	83		
	—		
			318
			—
			820

In 2013 vinden de volgende gebeurtenissen plaats:

- Van de (onder het eigen vermogen per 1 januari 2013 opgenomen) winst over 2012 is aan de eigenaren van de onderneming €40.000 uitgekeerd.
- In het begin van het jaar zijn de vorderingen uit hoofde van de debiteuren en de crediteuren die op 1 januari 2013 open stonden, ontvangen c.q. voldaan.
- Handelstransacties:
 - ingekocht 18.000 stuks à €50 = €900.000 (hiervan is per 31 december 2013 €790.000 betaald);
 - verkocht 19.000 stuks à €100 = €1.900.000 (hiervan is per 31 december 2013 €1.810.000 ontvangen).
- De eigenaren van de onderneming hebben €50.000 privéged in de kas van de onderneming gestort.
- Aan lonen en sociale lasten is €696.000 betaald.
- Op 31 december is €20.000 op de hypothecaire lening afgelost; op die datum is tevens de over het jaar verschuldigde interest betaald.
- Afschrijvingen:
 - Gebouwen: 4% van de aanschafwaarde ad €400.000;
 - Auto's: 40% van de boekwaarde.

- a Stel de balans van de handelsonderneming per 31 december 2013 op.
- b Bereken de winst van de handelsonderneming over 2013 door middel van vermogensvergelijking.
- c Stel de resultatenrekening van de handelsonderneming over 2013 op.

V1.2 Koninklijke Reesink nv

Aan het jaarrapport 2012 van Koninklijke Reesink nv (toeleverancier van onder andere metalen producten voor de bouw) is de volgende (gecomprimeerde) geconsolideerde jaarrekening ontleend:

Geconsolideerde balans per 31 december 2012 (bedragen × €1.000)

Vaste activa	67.737	Eigen vermogen	74.055
Vlottende activa		Voorzieningen	11.786
Vorraden	63.397	Langlopende schulden	14.544
Vorderingen	27.331	Kortlopende schulden	62.711
Liquide middelen	4.631		
	<u>95.359</u>		
	163.096		<u>163.096</u>

Geconsolideerde winst- en verliesrekening over 2012 (bedragen × €1.000)

Netto-omzet	185.222
Kostprijs van de omzet	162.595 –
Bruto-omzetresultaat	22.627
Verkoopkosten	9.292 –
Algemene beheerskosten	8.717 –
Bijzondere posten	229
Overige bedrijfsopbrengsten	<u>2.315</u>

Geconsolideerde winst- en verliesrekening over 2012 (bedragen × €1.000) (vervolg)

Bedrijfsresultaat	6.704
Financieringslasten	905 –
Beleggingsresultaten	5.568 –
Resultaat vóór belastingen	231
Belastingen	626 –
Aandeel in resultaat van ondernemingen waarin wordt deelgenomen	3.922 –
Resultaat na belastingen	4.317 –

Bij de uitwerking kunnen de balansbedragen als jaargemiddelden worden beschouwd.

- a** Bereken voor Reesink over boekjaar 2012:
 - 1** de rentabiliteit van het totale vermogen;
 - 2** de rentabiliteit van het eigen vermogen vóór aftrek van belasting;
 - 3** de rentabiliteit van het eigen vermogen na aftrek van belasting.
- b** Waardoor wordt het verschil tussen de uitkomsten van **a1** en **a2** veroorzaakt?
- c1** Bereken voor Reesink de current ratio per 31 december 2012.
 - 2** Beoordeel de liquiditeitspositie van Reesink per 31 december 2012.
- d1** Bereken voor Reesink de verhouding tussen eigen vermogen en totaal vermogen per 31 december 2012.
 - 2** Beoordeel de solvabiliteitspositie van Reesink per 31 december 2012.
- e** Geef aan in welke richting de bij de vragen **a**, **c** en **d** berekende grootheden veranderen, indien Reesink de volgende wijzigingen in haar jaarrekening 2012 zou hebben aangebracht. U dient de wijzigingen afzonderlijk te beoordelen en kunt ervan uitgaan dat de dividenduitkering niet door de wijzigingen wordt beïnvloed.
 - 1** Er wordt meer aan de voorzieningen toegevoegd dan blijkt uit de gegeven jaarrekening.
 - 2** Er wordt een langere afschrijvingstermijn dan gebruikelijk gehanteerd.
 - 3** Vlak voor balansdatum worden kortlopende schulden afgelost.